

BØGER

I UDBRUD

Erobr Pelle!

KLAUS ROTHSTEIN

HER KOMMER EN LILLE litterær julecitat-quiz fra Granada, Spanien, 1895. Hvem er forfatteren?

»Paa Alamèdaen var der Dyrehavsbakke med Gøglertelte, Møllekarruseller og Boder, hvor der solgtes broget Kram og Skrigeinstrumenter. Om Aftenen var hele Befolkningen paa Støvlerne og drev op og ned ad Gaderne som en larmende Flod, hver Mand med sin *Zambomba* (Brummepotte) eller *Chicharra* (en Slags Skralde). Ved Midnat samledes de i Katedralen for at overvære Midnatsmessen og paa Slaget tolv slaa alle Brummepotterne i Gulvet og snitte Skøderne af hinanden i den opstaaende Forvirring. Der blev imidlertid ikke noget af Optøjerne, da den nye Præfekt havde anbragt et Hundrede Gendarmere rundt om i Kirken. Andaluseren tillægger Larmen stor Betydning. Han døver sin Sorg med den og anvender den i sin Barselsstue til at dulme Veerne og fremskynde Fødslen; derfra bringer han uden videre Forestillingen i Anvendelse paa Juleaften, uden at skelne smaaligt mellem Fødsel og Fødselsfest.«

Så fik vi tyvstartet julens midnatsmesse, og man gad da godt have været der for 129 år siden, ikke sandt?

Forfatteren er ... Martin Andersen Nexø. Ham har jeg tænkt en del på, siden jeg i sidste uge læste en artikel om unge menneskers manglende evner til at læse lang litteratur. Professor Johnny Kondrup, Københavns Universitet, sagde, at han havde pillet Nexø's *Pelle Erobreren* af pensum, fordi de studerende ikke længere magter så store romaner.

Pudsigt nok har jeg sammen med selv-samme Johnny Kondrup fået ideen til en podcastserie, der introducerer danske klassikere. Den serie udgiver vi her på avisen med premiere netop i dag (se side 10).

De unge mennesker, der ikke kan læse langt, er ikke skyldige, de er ofre. De er vokset op i en tid, der ikke har agtet bogkulturen.

I foråret 2025 får 40.000 danske unge et såkaldt digitalt kulturpas til »fællesskabsskabende aktiviteter«, som Kulturministeriet formulerer det (»fællesskabsskabende« er et venskabsskabende ord), i kultur-, forenings- og idrætslivet. Det er fint. Men måske skulle man også give de unge adgang til at købe en papirbaseret bog, gerne i et antikvariat, så de kan danne meningsfulde læsefællesskaber.

Lad os slå brummepotterne i gulvet på slaget tolv juleaften og love os selv at gøre 2025 til et godt læseår.

Begynd gerne med højtlesning, når familien er samlet, for eksempel Martin Andersen Nexø's julereportage fra Grenada. Den stammer ikke fra en lang roman, men fra rejsebogen *Soldage* (1903).

Måske inspirerer det til at gå skridtet videre og erobre *Pelle!*

Cyborgens tid er kommet

Voice Switcher kunne godt være navnet på en dystopisk fremtidsgyser for tweens, og det er det måske også, men fremover er det også navnet på **Mofibo**s nye oplæsningsfunktion bygget på kunstig intelligens.

Med *Voice Switcher* kan lydbogslyttere fremover skifte mellem forskellige computergenererede danske stemmer undervejs i bøgerne. Ifølge en pressemeddelelse har »hele 89 % af brugerne på Mofibo på et tidspunkt afsluttet en lydbog før tid (...) fordi indlæserstemmen ikke faldt i deres smag«, men det er der råd for.

Den nye teknologi har nemlig skabt fem forskellige AI-genererede stemmer: Annes modne og behagelige kvindestemme, Mads' dybe og rustikke mandestemme, Saras unge og energifulde kvindestemme og Peters rolige og dragende mandestemme. Det står der faktisk!

Den femte er mere interessant, da den bygger på stemmen tilhørende **Maria Garde**, som selv er skuespiller og bestyrelsesformand i Speaker- og indlæserforeningen.

»Det er så naturtro, at jeg ikke kan høre forskel på min rigtige stemme og min AI-version,« siger Maria Garde i en pressemeddelelse, hvori hun også kalder teknologien »fantastisk«.

Er det også fantastisk, sådan rent økonomisk, for landets øvrige oplæsere og bijobbende skuespillere på supplerende dagpenge, at deres vigtigste værktøj tilsyneladende er blevet irrelevant? Interessante tider er det immer.

Turn

HCAs juleblues

Det virker plausibelt ifølge bevismaterialet (opslaget »H.C. Andersen og julen« på det officielle site hcandersen.dk), at **H.C. Andersen** var genuint glad for julen i almindelighed og mere specifikt traditionernes og mytologiens cementering dér midt i 1800-tallet. Men når man læser den opsamling af *Juleeventyr*, som forlaget Stauer Publishing har udgivet, er det godt nok en isende blå, melankolsk, antifrydefuld følelse, læseren efterlades med.

Jævnfør bare slutlinjerne på de to eventyr »Snemanden« og »Grantræet« (det absolut mest centreret julede eventyr), begge vemodige besværgelser af forgængelighed: »Nu tænker ingen på Snemanden!« og »Forbi, forbi – og det bliver alle historier«. For slet ikke at tale om verdens sørgeligste stykke kortprosa, »Den lille Pige med Svovlstikkerne«, som ingen kommer igennem med tørre tårekanaler:

»Tusinde Lys brændte på de grønne Grene, og brogede Billeder, som de

BOGHOLDERIET

havde pyntet Butiksvinduerne med, så ned til hende. Den lille strakte begge Hænder i Vejret, i det samme slukkede Svovlstikken.«

To historier om pragmatiske, selvoptagede nisser, »Nissen hos Spækhøken« og »Nissen er medtaget« er taget med, selvom de er næsten fuldstændig uberørt af juleånd, lys eller mørk. Så er der »Det gamle egetræs sidste drøm«, der er betegnet som »et juleeventyr«, måske fordi det er skrevet som en slags modtekst til »Grantræet«, så sandt som egetræet segner 365 år gammel og mæt af dage julenat, men det, træet og eventyret, er jo for søren mindst lige så dødsfikseret, bare med modsat fortegn, og helt rimeligt er det »Grantræet«, der er kanoniseret.

På forsiden taber en smilende dreng alle sine julegoder, for hvor er den jul, der fejredes sidste år?

Andersen er den snehvideste bluesmusiker!

lb

Forfatterforvaltning

Der er kommet skår i uddelingssamarbejdet mellem Danmarks to foreninger for forfattere, Dansk Forfatterforening (DFF) og Danske Skønlitterære Forfattere (DSF). Striden skyldes uenighed om en administrativ pengestrømsmodel bag legatet Autorkontoen.

Legatet, der udgøres af restmidler fra Copydan og Tekst & Node, er i mange år blevet forvaltet af de to foreninger i samarbejde og via en teknisk-administrativ konstruktion ved navn Forfatternes Forvaltningsselskab.

Men nu vil DSF have direkte adgang til en del af midlerne. Forperson **Claus Ankersen** kalder i en besked til foreningens medlemmer sagen for »helt igennem kedelig«:

»Med den nye ordning frigives vores kollektive midler, som hidtil har ligget hos DFF. Det betyder, at DSF nu fokuserer på uddelingen af vores eget arbejdslegat. Alle professionelle forfattere vil fortsat kunne søge midler i begge legater, Autorkontoen såvel som vores eget arbejdslegat. Blot er DSF ikke længere med til at finansiere legatet, ligesom vi

ikke længere forestår juryarbejde i forbindelse med uddelingen.«

Også i DFF mærker man en vis ærgrelse. Formand **Morten Visby** siger på foreningens hjemmeside:

»Det er uendeligt trist, at to små forfatterforeninger i en tid med så store fælles udfordringer i den virkelige verden ikke har kunnet bevare den gensidige tillid til at kunne stå sammen om noget så fint som at uddele legater til skabelse af ny litteratur. I mere snæver forstand er det også bare brandærgerligt, at vi som repræsentanter for en økonomisk presset forfatterstand påfører os selv unødvendige ekstraomkostninger til administration. Ikke mindst i lyset af, at der desværre ikke er kommet flere nye penge, men tværtimod tegner til at blive færre.«

Bodelingen er endt med et forlig med 80 procent af midlerne til DFF og 20 procent til DSF. Claus Ankersen understreger, at der samlet set ikke vil være færre legatmidler at søge fremover. For personen og formanden skilles forhåbentlig som gode venner.

Krot

Digt som en swiftie

2024 var **Taylor Swifts** år, hendes »Eras Tour« slog alle rekorder, koncerterne fik bogstavelig talt jorden til at skælve, mens hendes album *The Tortured Poets Department* samtidig slog alle streamingrekorder.

Og apropos poeter, så har 113 styk ladet sig inspirere af Swifts sangkatalog og udgivet de nye digte i antologien *Invisible Strings: 113 Poets Respond to the Songs of Taylor Swift*.

Penguin Random House udgiver den smukt juletimede samling, og forlaget forklarer på sin hjemmeside, at de 113 poeter hver har valgt en Swift-sang at skrive til og om. Sangenes titler afsløres imidlertid ikke, ligesom digtene heller ikke citerer sangene direkte. Det gælder om at finde og følge brødkrummer, skjulte budskaber og historier; det er også sådan, Swift skriver til sine fans, de ved, de skal gå på jagt i hendes sange efter såkaldte »påskeæg«.

Forlaget lover, at »Swifties vil opleve dybden og nuancerne i Swifts værk via disse digte, mens de samtidig vil more sig med at matche digte og sange fra alle hendes æraer«.

De, der elsker poesi, før de elsker Swift, vil til gengæld kunne nyde nye værker fra nogle af de »mest hyldede og respekterede digtere«, herunder blandt andre Pulitzerpris-vinderne Diane Seuss, Yusef Komunyakaa, Carl Phillips, Rae Armantrout, Paul Muldoon og Gregory Pardlo.

New York Times har bragt flere af digtene i et quizformat, hvor avisens læsere kan gå på æggejagt i den nye Swift-inspirerede poesi.

SvE

113 digtere sender et digt til Taylor Swift i ny bog. Foto: Julien De Rosa, Scanpix.